

Potres leta 1917 v Brežicah

Najmočnejši potres po intenziteti v 20. stoletju z žariščem v Sloveniji je bil potres 29. januarja 1917 ob 9. uri in 22 minut po lokalnem času (8.22 UTC). Ob njegovi stoletnici je bila narejena obsežna zgodovinska in seizmološka raziskava (<https://ebooks.uni-lj.si/ZalozbaUL/catalog/book/115>), ki je prinesla vrsto novih ugotovitev. Popolna novost v tej raziskavi je prvič pripravljena karta potresne škode v Brežicah. Le-ta nam nazorno pokaže položaj poškodovanih stavb, njihove karakteristike in stopnjo poškodovanosti.

Ko se je 29. januarja 1917 zgodil potres, je seizmologija v Evropi že imela dobre temelje. V regiji so delovali številni strokovnjaki, ki so zbirali in interpretirali seizmološke podatke, tako instrumentalne kot neinstrumentalne (makroseizmične). Poleg opazovalnice v Ljubljani, ki je bila tudi prva potresna opazovalnica v Avstro-Ogrski Monarhiji, so v tem delu Evrope delovale še opazovalnice v Zagrebu, Trstu, Pulju, Gradcu, na Dunaju in v Budimpešti.

Brežice so takrat imele približno 1.200 prebivalcev. Administrativno so sodile pod ozemlje Štajerske, v takratni Avstro-Ogrski monarhiji. Večina ljudi je živela v enonadstropnih hišah, zgrajenih iz opeke, lesa ali kombinacije materialov.

Najpomembnejši podatkovni viri za ocenjevanje intenzitet potresa v ožjem nadžariščnem območju so vsekakor originalni zapisniki o škodi, ki jih hrani Arhiv RS. Omogočili so nam natančen vpogled v situacijo najbolj poškodovanega območja, kot tudi izdelavo statistike poškodb po zahtevah EMS-98. Glede na makroseizmične podatke je bilo žarišče potresa jugozahodno od centra Brežic. Potres je zahteval dve smrtni žrtvi, več ljudi je bilo ranjenih. Poškodovanih je bilo več sto hiš.

Navorna magnituda potresa je bila 5,3, dosegel pa je največje učinke VIII EMS-98. Najbolj so bile poškodovane zgradbe v Brežicah, Krški vasi, Šentlenartu in Zakotu. Potres so čutili prebivalci celotne današnje Slovenije, kot tudi v Avstriji, Italiji in na Hrvaškem.

Potres je zahteval vsaj dve smrtni žrtvi. Veliko je bilo ranjenih, več sto ljudi je ostalo brez strehe nad glavo. Razmere so bile zelo zahtevne zaradi vojne, revščine in nizkih zimskih temperatur. Takrat je gradbeni material potrebovala predvsem vojska. Manjkalo je tudi ljudi za popravila in obnovo, ker so bili moški večinoma na frontah, daleč od poškodovanih domov. Potres se je namreč zgodil ob koncu prve svetovne vojne, ki jo je dvojna monarhija že izgubljala. Vsa država je bila v zelo težkem položaju. Zato je bila sanacija povzročene škode še težja. Lokalne, deželne (dežele Štajerske in dežele Kranjske) in centralne oblasti so sicer hitro priskočile na pomoč, vendar je bila pomoč v strokovni delovni sili potrebni za obnovo, gradbenem materialu, prevoznih sredstvih, varnostnih silah, odvisna pretežno od vojske. Finančna podpora oblasti k obnovi je bila razmeroma majhna, pa tudi delitev finančnih sredstev za obnovo je bila zelo natančno in restriktivno predpisana. Zato so bile organizirane različne nabirke sredstev, na pomoč pa so priskočile tudi cerkvene oblasti in druge organizacije ter celo judovska skupnost v Gradcu. Kljub temu se je obnova zavlekla tudi še v čas po prvi svetovni vojni, nekako do srede dvajsetih let.

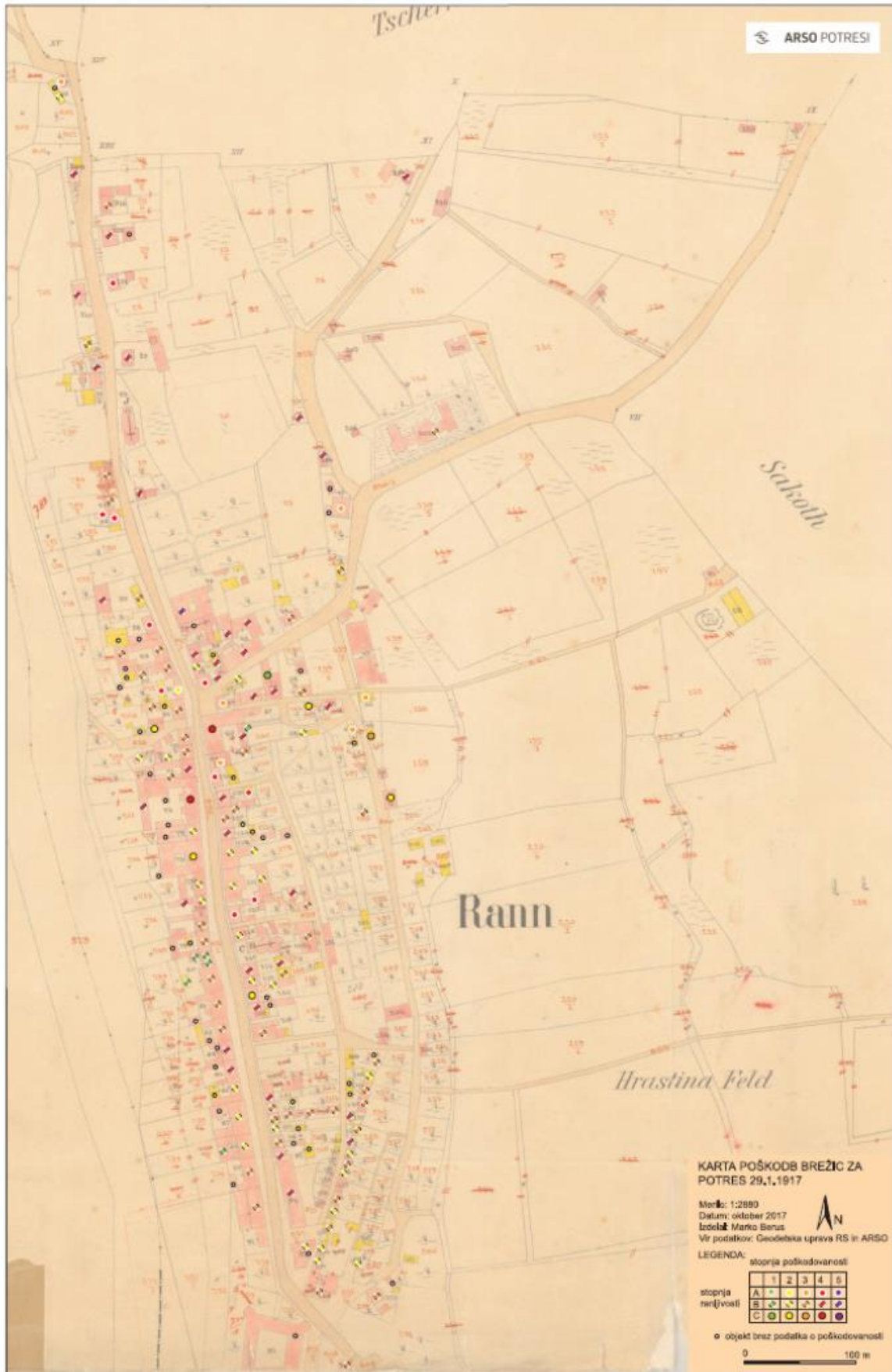
Več o tem potresu lahko preberete v knjigi [Bilo je res grozljivo, bobnelo in grmelo je pod nami : brežiški potres 1917](#) (avtorja Nečak in Cecič, 2018), in v članku v publikaciji [Potresi v letu 2017](#).

Poročila o škodi po potresu v Brežicah 29. januarja 1917 (hrani Arhiv Slovenije).

Poškodovana Mastnakova hiša v Brežicah (hrani Posavski muzej Brežice).

Karta poškodb v Brežicah po potresu 29. januarja 1917 (Makroseizmični arhiv, ARSO)